

JHNY

Sota Ukrainassa – vaikutukset hankintoihin

Neuvontaklinikka 22.4.2022

Johtava lakimies Katariina Huikko

Venäjän hyökkäys Ukrainaan – vaikutuksia hankintasopimukseen

- Tietyistä sekä Venäjällä että Ukrainassa tuotetuista raaka-aineista voi pidemmällä aikavälillä tulla pulaa
- Ennakointi hankinnoissa + korvaavat tuotteet?

Raaka- aineiden saatavuus

Hinnan- korotus- paineet

- Voimassa olevien sopimusten osalta painetta hinnan tarkistamisiin
- Kilpailutuksen ehdot, yleiset sopimusehdot ja hankintalain 136 §:n soveltaminen

- Pakotteiden soveltaminen velvoittavaa
- Soveltamatta jättäminen rangaistavaa rikoslain 46 luvun nojalla
- Käytännön haasteena tiedonsaanti ja tarkastus

Pakotteet

Huomioi- minen hankinta- menette- lyissä

- Mahdolliset uudelleen kilpailutettavat sopimukset
- Uusien pakotteiden voimaantulo ja vaikutus
- Jne

Uudet pakotteet 9.4.2022 alkaen

Sen johdosta **EU:n hankintadirektiivien** piirissä olevien hankintasopimusten tekeminen on kielletty 9.4.2022 alkaen, silloin kun toisena osapuolena on

- 1. Venäjän kansalainen tai Venäjälle sijoittautunut luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, yhteisö tai elin;**
- 2. oikeushenkilö, yhteisö tai elin, jonka omistusoikeuksista tämän kohdan 1 alakohdassa tarkoitettu yhteisö omistaa suoraan tai välillisesti yli 50 prosenttia; tai**
- 3. tämän kohdan 1 tai 2 alakohdassa tarkoitettun yhteisön puolesta tai johdolla toimiva luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, yhteisö tai elin,**

myös silloin kun niillä on yli 10 prosentin osuus kyseisen sopimuksen arvosta tai niistä alihankkijoista, tavarantoimittajista tai yksiköistä, joiden voimavaroja käytetään hyväksi direktiiveissä 2014/23/EU (konsessio), 2014/24/EU (klassinen), 2014/25/EU (erityisalat), 2009/81/EY (putu) tarkoitettulla tavalla.

Pakotteiden soveltaminen

- Uudet pakotteet koskevat uusia sopimuksia 9.4.2022 alkaen ja HUOM. vanhoja (9.4. voimassa olleita) sopimuksia 10.10.2022.
- Pakotteiden alaisen sopimuksen täytäntöönpano pitää jäädyttää, ts. sopimusta ei voi soveltaa.
- <https://www.hankinnat.fi/ajankohtaista/2022/sota-ukrainassa-vaikutukset-hankintasopimukseen>

Pakotteiden käytännön tarkastaminen

1/2

- **Kysymys:** VM:n kirje 12.4.2022 EU:n julkisten hankintojen Venäjä-pakotteet; mistä ja miten käytännössä selvitetään toisen osapuolen alihankkijoiden, tavarantoimittajien tai yksiköiden kytkökset, esim. yli 10 % osuus ko. sopimuksen arvosta?
- **Kysymys:** Pitääkö ja miten käytännössä on mahdollista tarkistaa, ettei tarjoaja tai sen lähipiiri tai alihankkija kuulu EU:n pakotelistalle?
- **Vastaus:** Pakotteet ovat velvoittavia eli hankintayksikön tulee varmistua siitä, että sopimuskumppani ei ole pakotteiden alainen
 - Kyselyt/viesti toimittajille
 - Kaupalliset toimijat
 - Valtiokonttorin palvelu suunnitteilla (valtion kirjanpitoyksiköt)
 - YTJ suomalaisten osalta
 - Toimittajien tarkistusvelvollisuus uusien alihankkijoiden osalta

Pakotteiden käytännön tarkastaminen

2/2

- **Kysymys:** Mistä hankintayksikkö käytännössä saa tiedon yhteistyötahon (toimittaja, alihankkija, jne.) kansalaisuuksista?
 - **Vastaus:** Ks. edellinen dia
- **Kysymys:** Missä tilanteessa sopimus katsotaan tehdyksi Venäjän kansalaisen kanssa? Missä roolissa ko. henkilön pitää olla yrityksessä, jotta sopimuksen solmiminen olisi kiellettyä?
 - **Vastaus:** Toimijan roolista on määritelty neuvoston päätöksessä (YUTP) 2022/578). ks. sivuiltamme [tarkemmin](#)
 - Käytännössä sopimuksen toisena osapuolena tulee olla luonnollinen henkilö (Venäjän kansalainen) tai Venäjälle rekisteröity oikeushenkilö. Sopimuskumppanin omistajuudesta (tai määräysvallasta) yli 50 % tulee olla Venäjän kansalaisella tai oikeushenkilöllä.
 - Lisäksi vaatimus koskee tilannetta, jossa ko. taho omistaa yli 10 % alihankkijasta, voimavara-alihankkijasta tai tavarantoimittajasta, joita käytetään sopimuksen toteuttamiseen tai ko. taholla on yli 10% osuus sopimuksen arvosta.

Pakotteiden vaikutuksista

- **Kysymys:** Jos toimittaja ei ole venäläinen/miltään osin venäläisomistuksessa, mutta yrityksellä on tuotantolaitos tai vastaava Venäjällä, vaikuttaako tämä jollain tavalla sopimuksen syntyyn?
 - **Vastaus:** Ei vaikuta sopimuksen tekoon. Kyseinen yritys ei välttämättä voi tuoda tuotteita EU-alueelle (venäjän tehtaalta).
- **Kysymys:** Jos kilpailutettu sopimus joudutaan jäädyttämään, onko se peruste lailliselle suorahankinnalle? Voiko hankintayksikkö kilpailuttaa hankinnan uudelleen jäädytetyn sopimuksen tilalle vai onko tällöin kyse laittomasta ohjustosta?
 - **Vastaus:** Sopimuskohtainen tulkinta. Voi olla uusien pakotteiden osalta alkuun ennakoimaton tilanne. Hankintayksikön tulee tarkastella tilannetta ja sopimuksen ehtoja mm. ylivoimaisen esteen näkökulmasta. Pitkittyneen estetilanteen johdosta eteen voi tulla sopimuksen päättäminen sopimusehtojen mukaisesti.

Pakotteet ja hankintamenettely

- **Kysymys:** Voisiko toimiva menettely olla, että uusissa hankinnoissa laitetaan sopimusehto, että toimittajalle asetetaan selvitysvelvollisuus toimitusketjun jäsenistä ja sopimussakko, jos pakotteiden alaisia paljastuu myöhemmin. Tällöin toimittajalla intressi laittaa omiin sopimuksiinsa ehto, että ne voivat omat sopimussakkonsa periä toimitusketjussa siltä, joihin pakotteita kohdistuu, mutta jotka eivät olleet aiemmin tiedossa.
 - **Vastaus:** Toimittajalle voi asettaa selvitysvelvollisuuden omasta toimitusketjustaan. Hankintayksikön kannattaa huomioida, että toimitusketjun selvittäminen voi olla haasteellista myös toimittajalle.
- **Kysymys:** Eikös ollut niin, että nämä pakoteasiat koskevat vain EU-hankintoja eli ei kansallisia hankintoja?
 - **Vastaus:** Pakotepäätös 9.4. koskee direktiivien soveltamisalassa olevia hankintoja. Henkilöpakotteilla laajempi soveltamisala.

JYSE-ehdot

- Julkisia hankintoja koskevia yleiset sopimusehdot (JYSE) on päivitetty huhtikuussa 2022. Ehtoihin lisättiin pakotteita koskeva lauseke. Hankintayksiköiden on suositeltavaa käyttää kilpailutuksissaan uusimpia päivitettyjä ehtoja:
 - **JYSE palvelut** (huhtikuu 2022) (valtioneuvosto)
 - **JYSE tavarat** (huhtikuu 2022) (valtioneuvosto)
- Hankintayksikön on hyvä huomioida, että vaikka ehtoja päivitetään myöhemmin, eivät päivitettyt ehdot tule automaattisesti noudatettavaksi vanhoissa/ aiemmin kilpailutetuissa hankintasopimuksissa. Näiden hankintakokonaisuuksien osalta noudatetaan sopimuskauden ajan niitä yleisiä ehtoja, jotka ovat olleet tiedossa hankinnan kilpailuttamisen hetkellä. Hankintayksikön on hyvä muistaa kilpailutuksessa ilmoittaa esimerkiksi sovellettava JYSE-versio tarjouspyynnössä.

Hinnan muutokset

- **Kysymys:** Onko hankintasopimuksessa mahdollista nostaa hintaa, jos toimittaja ilmoittaa, että hintataso on noussut kohtuuttomasti sotatilanteen takia?
 - **Vastaus:** Sopimuskohtainen tulkinta, ks. tarkemmin ohjeistuksemme. Edellyttää konkreettista vaikutusta toimintaan.
- **Kysymys:** Pitäisikö uusiin kilpailutuksiin ottaa uusia ehtoja esim. hinnankorotusten tai toimitusvaikeuksien takia?
- **Vastaus:** Sotatilanteen vaikutukset on hyvä huomioida uusissa kilpailutuksissa, mm. seuraavien osalta:
 - Pakotteet
 - Raaka-aineiden saatavuus/ pakotteiden mahdollinen vaikutus saatavuuteen + hintoihin
 - Suositus: Markkinavuoropuhelu toimittajien kanssa.
 - Korkean inflaation tilanteessa hintojen sitominen indeksiin, jos kohdetta vastaava indeksi löytyy. Indeksien tarkastusvälin harkinta.

Hankintalain 136 §:n soveltaminen

- **Kysymys:** Millaisilla edellytyksillä hankintalain 136 § 2 mom. 3-kohta (ennakoimaton olosuhdemuutos) voisi toteutua? Eli voisiko hankintayksikkö raaka-aineiden hintojen nousun perusteella sopia alkuperäiseen sopimukseen sisältymättömästä hinnankorotuksesta saman pykälän 1 mom. 2-kohdan (sopimuksesta tulee kumppanille taloudellisesti edullisempi) vastaisesti?
- **Vastaus:**
 - Sallittujen sopimusmuutosten lista on olemassa siksi, että vaikka ne olisivat luonteeltaan olennaisia, ovat ne silti laissa nimenomaisesti sallittuja. Ennakoimaton olosuhdemuutos: max. 50% sopimuksen arvosta + sopimusmuutosilmoitus -> ei tule ”taloudellisesti edullisempi”
 - Huom. Muista myös vähäarvoinen sopimusmuutos

Ylivoimainen este

- **Kysymys:** Voivatko yritykset käyttää yksipuolisesti force majeure-lauseketta liittyen Venäjän sotatoimiin?
- **Kysymys:** Voiko tarjoaja vedota force majeureen ja sen perusteella korottaa sopimushintaa?
- **Vastaus:** Sopimuskohtainen tulkinta.
 - Vaikka yleinen poikkeusolosuhde vallitsisi, toimittajan tulee näyttää, että juuri ko. sopimusta koskee ylivoimainen este ja että toimittajalle konkreettisesti aiheutuu merkittäviä vaikeuksia sopimuksenmukaisen suorituksen tekemiseen tai suoritus estyy.
 - Ylivoimaiseen esteeseen vetoaminen tarkoittaa käytännössä sopimussuoritusten määräaikaista lakkaamista sopimuksen osapuolten välillä. Este on yleensä väliaikainen siten, että sillä on selkeä alkamis- ja päättymisajankohta. Ylivoimainen este ei automaattisesti anna perustetta sopimuksen irtisanomiselle tai purkamiselle.
- Yleisissä sopimusehdoissa on tarkemmat ehdot FM tilanteisiin.

J H

JULKISTEN
HANKINTOJEN
NEUVONTAYKSIKKÖ

N Y